

Frihed saavidt som muligt, og jeg for mit Vedkommende vil, hvad jeg senere skal komme tilbage til, være tilbøjelig til i flere Punkter at give dem en videre gaaende Frihed, men saa skal man ogsaa ved Siden deraf opstille et sa stort Ansvar for dem, at den overordnede Myndighed skal være berettiget til, naar store Misgreb begaaes, at entlede Sogneforstanderne og lade foretage nyt Valg. Men giv Sogneraadene saa megen Frihed som muligt, og bind dem ikke overfor Amtsrådene, hvor de ikke behøve at bindes.

Saa, vi komme nu til Skolevæsenet og derom kan det vel ikke nytte nu at tale mere. Jeg skal kun berøre, at jeg ret meget vilde ønske, at den Bestemmelse, der gjælder om Fattigvæsenet i det Hele taget, ogsaa maatte gjøres gjældende om Skolevæsenet i det Hele taget for Kommunernes Vedkommende. Det er min Overbeviisning, at naar saadan Frihed gives, vil det ikke være længe, førend Kommunerne ville være langt fremmeligere i Udvikling af Skolevæsenet, end Skolevæsenet vil blive under Ledelse af de nu bestaaende overordnede Myndigheder; det Tidspunkt vil da snart komme, da vi ville komme til at lade de nuværende Skoler bestaae, jeg vil ikke sige som Fattigskoler, men som Friskoler, og oprette, om ikke sogneviis, saa dog i større Districter, som Kommunerne nok selv skulle vide at finde sig tilrette ved, Betalingskoler, der ville være en fuldstændig Erstatning for og mere svarende til, hvad der udkræves for den opvoksende Ungdom paa Landet, end de meget spredte og isoleret liggende saakaldte Bøndehøjskoler. Jeg troer, det vil være den rette Vej at komme ind paa, og saalænge man ikke har Raad til at etablere dem som selvstændige, vil det være den letteste Udvei at etablere dem i selve Skolebygningen, hvor man kan blive enig om at udvide denne og forsyne den med de Nødvendigheder, der behøves, for ad den Vej at opnaae, hvad man nu i høi Grad savner.

Der er et Punkt endnu ved § 4, som jeg indstændigt vil ønske at faae forandret. Det

er ogsaa om Skolevæsenet, men det er noget Nyt, der, saavidt mig bekjendt, er kommet ind i Loven, og som hidtil ikke har været der. Hidtil have efter den Vane, vi have faaet slaaet fast i vore Sogneraad og Kommuner, Præsterne og Sogneforstanderskaberne været sideordnede. Præsterne have været forpligtede til at føre de Arbejder og Forretninger, som i Skolesager bleve vedtagne af Sogneforstanderskaberne. Men hvad gjør man nu? § 4 vender Forholdet om; Sogneforstanderskabet bliver Præstens Skriver, og Præsten bliver den, der er Vogter over, ikke blot Skolelærerne — det kan jeg finde mig i under de nærværende Forhold — men over Kommunerne selv; det finder jeg ikke at være rigtigt, og jeg nærer den faste Overbeviisning, at vi maae see at blive af med denne Bestemmelse. Det vil kun forøge det Misforhold, der desværre nu mange Steder gjør sig gjældende, til Præsterne. Man skal ikke understøtte dette ved at slaae en Indskrænkning fast i Beboernes frie Raadighed, i samme Dieblis, som man siger, at man vil give dem fri Raadighed over deres Anliggender. Det er ogsaa min Overbeviisning, at man vil komme til den Erfaring, at naar Kommunerne faae Frihed, ville de vogte Tingene fuldt saa godt uden Bevogtning som med Bevogtning. § 5 indeholder Bestemmelse om Afløsning af Naturalpræstationer og Afløsning af Pligtarbejde, af Kjørsel, Spænddage og Gangdage. Det er ganske vist i sin Orden, efterhaanden som vi stride frem i vor hele Udvikling, at vi blive af med slige Præstationer paa de Steder, hvor vi ere komne saa vidt, at vi ere tjente dermed. Jeg maa imidlertid tilstaae, at de Steder, hvor slikt kan afløses saaledes, at Afløsningen bliver en Fordeel for Kommunen, er efter det Kjendskab, jeg har til Forholdene paa Landet ikke ret mange. Jeg troer derfor, at det er heldigt, at det overlades til Kommunerne selv at raade for slige Præstationers Afslaffelse efterhaanden, som Forholdene tilstede det. Det er klart, at vi her i Sjælland mange Steder trænge til en Afløsning; men ligesaa klart er det, at det paa